

Volgebouwd

Op het Zeeburgereiland wordt gebouwd aan een nieuwe stadswijk van Amsterdam. Waar vroeger het baggerland braak lag, en eerder zelfs de Zuiderzee was, komen flats, scholen, restaurants, winkels,

sportvelden en een bedrijven-terrein. De eerste buurt, de Sportheldenbuurt, wordt in 2022 opgeleverd. Er wonen nu al mensen, met in hun middelpunt de *Black Water*-silo.

De drie silo's op het Zeeburgereiland in Amsterdam.

Foto Els Zweerink

BEELDENDE KUNST In de bagger van Amsterdam biedt de tijdelijke installatie *Black Water* stilte en contemplatie

Een silo van de rioolwaterzuivering op het Zeeburgereiland is open voor bezoek.

Op het Zeeburgereiland in Amsterdam staan drie enorme silo's. Het zijn grijze, grauwe kolossen, ingesloten door gloednieuwe appartementen met grote ramen en glazen balkons. Ooit maakten de grijze silo's deel uit van de rioolwaterzuivering, binnenkort worden ze omgedoopt tot De Drie Koningen, een concept met horeca, kantoorruimte, hotel en dakterrassen.

Zover is het nog niet. Wie even stilstaat, valt op dat in de middelste silo een buis met een deur zit. Open die deur en je kijkt in een zwart gat. Kruipt achterstevoren door dat gat en je bent omringd door zwart. Het blijft té lang donker daarbinnen. Je wacht tot je ogen gewend zijn, één, twee minuten. Je ziet alleen kleine cirkels van licht die een soort sterrenhemel vormen. Het enige hoorbare is het vallen van druppels op een wateroppervlak, weergalmd door de silo. Je staat verward. Hoe groot is deze ruimte? Waar is het land en waar water?

Langzaam wordt er toch meer zichtbaar: de verlichte cirkels blijken buizen in een hoog plafond, waar ook de waterdruppels doorheen vallen. De grond is een zandplateau dat na een paar meter overgaat in een rond waterbassin. In het bassin ligt een lange stalen pijp, op de muren die rondom lopen staat graffiti – een overblijfsel uit de jaren negentig.

Beetje bij beetje komt de nieuwe installatie *Black Water* van het Neder-

landse kunstenaarscollectief Raaaf tevoorschijn. Ongeveer 13 minuten duurt het voordat de bezoeker alle details in de silo kan waarnemen. Dit is niet enkel aan onze ogen te danken; boven op het dak schuift iemand langzaam een luikje van een van de buizen. Zo valt steeds wat meer daglicht het bouwwerk in.

De trage overgang van donker naar zicht hebben de broers achter Raaaf, beeldend kunstenaar en architect Ronald Rietveld en filosoof Erik Rietveld, bewust ingebouwd in het ontwerp van *Black Water*. 'Door met het donker dingen weg te halen, benadrukken we weer andere kenmerken van de silo', legt Ronald uit. 'Bezoekers raken hun houvast even kwijt, maar krijgen daarvoor duisternis, afwezigheid, stilte en contemplatie in de plaats, juist de kwaliteiten die de verdere leefomgeving niet heeft.'

Het contrast tussen de rust in de installatie en de drukte van de omliggende nieuwbouwwijk kan inderdaad niet groter. Er wordt nog steeds gebouwd op het Zeeburgereiland, waar uiteindelijk meer dan tienduizend Amsterdammers zich zullen vestigen. De silo's, nu in het bezit van de gemeente Amsterdam, gaan over naar een projectontwikkelaar.

Black Water is bedoeld als een tijdelijke interventie in dit herbestemmingsproces. Ronald: 'Wij willen de bezoeker aanzetten tot denken, over de geschiedenis van deze locatie, en

daarmee over het potentieel ervan. Het is de plek waar een smeerpijp van 1,5 kilometer de poep en pies van heel Amsterdam de zee in leidde. Later werd het een baggereiland, en nog later kwamen daar de silo's van de Riolwaterzuivering Oost. Mensen kopen hier huizen voor de hoofdprijs, maar gaan op een berg stront wonen.'

'Herinrichten met de horeca die we overal zien, is dat echt het creatiefste wat je kunt bedenken?'

Dat is toch bijzonder? Om het dan te herinrichten met de horeca die we overal zien, is dat echt het creatiefste wat je kunt bedenken?'

De historie van het Zeeburgereiland komt bijvoorbeeld terug in de naam van de installatie. 'Zwart Water' slaat op het 'donkere water' dat ooit de silo's in stroomde. Hij refereert ook aan de unieke gebruiksmogelijkheden van zulke 'zwarte leegtes' in publieke panden. Raaaf heeft de afgelopen jaren vaker ongebruikte overheidsgebouwen en rijksmonumenten tot installaties omgevormd. Een oude bunker van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (Bunker 599), het Eiffelgebouw van de vroegere sanitairfabriek

Sphinx in Maastricht en de testlocatie voor de Deltawerken in het Waterloopbos werden al kunstwerken.

Volgens de broers moet iedereen kunnen meebeslissen over wat er gebeurt met dit soort gebouwen: Nederlands belastinggeld is er immers voor benut. Maar in de meeste gevallen verkoopt de staat een pand door aan de hoogste bidder en zo 'wordt het weer gekapitaliseerd', aldus Ronald. 'Mensen hebben altijd de neiging dingen op te vullen, in plaats van de leegte te omarmen als vrije ruimte en lucht om te ademen', vult Erik aan. 'Ons werk probeert de poëzie van leegte te articuleren in een wereld overladen met beelden en spullen.'

In het geval van *Black Water* hopen ze dat de leegte ook leidt tot gesprek. De installatie komt voort uit een tweejarig onderzoek dat Ronald doet aan de Rietveld Academie naar de manieren waarop kunst mensen kan verbinden in een stedelijke omgeving, specifiek op het Zeeburgereiland. Erik: 'We zijn benieuwd of je met hulpbronnen die ter plekke aanwezig zijn een kunstwerk kunt creëren dat de aanleiding vormt voor sociale interactie. Zal onze installatie een gespreksonderwerp worden voor mensen in de buurt? Zullen ze in de supermarkt hun ervaringen gaan delen?'

Roos Volkers

Black Water is t/m 25/11 op afspraak te bezoeken.

KORT

BOEKEN

'Bistro Manon' Kookboek van het Jaar

Kookboek van het Jaar 2021 is *Bistro Manon* van Manon Proper (uitgeverij Good Cook). De vakjury van het onlineplatform Food and Friends kende haar deze prijs toe omdat zij een 'fantastisch familieboek' heeft geschreven met de smakelijke gerechten die ze haar tweeling en drieling dagelijks voorschotelde zonder 'te zwichten voor de smaak van haar kinderen'. Daarnaast zijn er online ruim 17 duizend stemmen uitgebracht voor de publieksprijs, die is gewonnen door *Uit de keuken van Fatima* van Fatima El Irari (Fontaine Uitgevers). Eerder deze maand won de Vlaamse chef-kok Seppe Nobels het Gouden Kookboek, de jaarlijkse kookboekenprijs van de CPNB met *Een kookboek*.

BOEKEN

Uitgeverij encyclopedie over *Jiskefet* in beroep

De uitgeverij van de encyclopedie over het tv-programma *Jiskefet* gaat in hoger beroep tegen de uitspraak in het kort geding rond het boek. De rechter gaf begin deze maand de makers van het absurdistische sketchprogramma gelijk dat elk exemplaar moet worden voorzien van een sticker om aan te tonen dat er geen band bestaat tussen het naslagwerk en hen. 'Wij willen dat dit gekke vonnis ongedaan gemaakt wordt', aldus de advocaat van Noblesse Uitgevers. Het boek zou eigenlijk begin deze maand uitkomen, maar dat is voorlopig uitgesteld. *Jiskefet*-makers Herman Koch en Michiel Romeyn kwamen per toeval achter de plannen voor het boek. Ze wilden vooraf inzage in de inhoud, maar dat werd geweigerd.

BEELDENDE KUNST

Private collectie naar Noordbrabants Museum

Een collectie schilderijen van onder anderen Pablo Picasso, Salvador Dalí en Peter Paul Rubens had niet misstaan aan museumwanden in New York of Parijs, maar komt in het Noordbrabants Museum in Den Bosch te hangen. De instelling krijgt ongeveer 550 werken van 'internationale allure' in doorlopend bruikleen. De overeenkomst voorziet dat de JK Art Foundation, een private stichting opgericht door de Brabantse multimiljonair Jos Koster, 'op termijn' de gehele collectie overdraagt aan het Noordbrabants Museum. Directeur Charles de Mooij spreekt over 'een droom die uitkomt'. Al sinds 2010 waren er vaker werken van de JK Art Foundation te zien in Den Bosch.